

The Determination of the Contribution of Music Education to Students with Special Needs through the Analysis of Special Education Teachers' Perceptions[♦]

Evgin ÇAY¹

¹ Şehit Ali Borinli Special Education Vocational School, Serdivan, Sakarya

ARTICLE INFO

Article History:

Received 26.12.2019

Received in revised form 07.01.2020

Accepted 13.01.2020

Available online 30.01.2020

ABSTRACT

Music education is among important courses that contribute to mental, physical, and social development of students with special needs. The aim of this study is to determine the contribution of music education to students with special needs by identifying the perceptions of special education teachers. Both quantitative and qualitative research methods have been used in the study. The research has been conducted through explanatory sequential mixed method design. In the first phase of the study, 80 teachers were selected through convenience sampling. The teachers were chosen on a voluntary basis among special education teachers who worked at public special education schools in Bolu, Istanbul, and Sakarya provinces during 2017-2018 academic year. The data has been collected through data collection checklists and calculated as frequencies and percentages in this phase. In the second phase of the study, qualitative data was collected with semi-structured interviews held with 30 teachers. The data obtained has been analyzed using descriptive analysis technique. According to the results, the majority of the participants believe that music education is necessary in the education of students with special needs because it contributes to students' personal development in various ways such as helping them to improve their self-expression skills and life quality, and enhance their communication skills.

© 2020 JMRFE. All rights reserved

Keywords:

Students with special needs, Music, Music education lesson, Mix design

[♦] A part of this study was presented as an conference paper at the International Science and Education Congress held in Afyonkarahisar on 21-24 March 2019

¹ Corresponding author's address: Şehit Ali Borinli Special Education Vocational School, Serdivan, Sakarya
e-mail: evgincay35@gmail.com

Müzik Eğitimi Dersinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Katkısının Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleriyle Belirlenmesi[♦]

Evgin ÇAY¹

¹ Şehit Ali Borinli Özel Eğitim Meslek Okulu, Serdivan, Sakarya

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihiçesi:
Alındı 26.12.2019
Düzeltilmiş hali alındı
07.01.2020
Kabul edildi
13.01.2020
Çevrimiçi yayınlandı
30.01.2020

ÖZET

Müzik eğitimi dersi, özel gereksinimi olan öğrencilerin ruhsal, bedensel ve sosyal yönden gelişmesine katkı sağlayan önemli derslerden biridir. Bu araştırmanın amacı, müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesidir. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma, karma araştırma modellerinden sıralı açıklayıcı tasarım deseni aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İki aşamada gerçekleştirilen araştırmanın nicel verilerinin toplandığı ilk aşamada kolay ulaşılabılır durum örnekleme kullanılarak 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu, İstanbul ve Sakarya illerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okullarında görev yapan, araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 80 öğretmen araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Bu aşamada veriler kontrol listesi aracılığı ile toplanıp, frekans ve yüzde olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise, birinci aşamaya katılan toplam 30 öğretmenden araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu müzik eğitimi dersinin, özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde gerekli olduğu, öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade etme becerisini geliştirdiği, iletişim becerilerini arttırdığı, öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlayarak öğrencilerin yaşam kalitesini arttırdığına yönelik görüş bildirmişlerdir.

© 2020 MREFD. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Özel gereksinimli öğrenci, Müzik, Müzik eğitimi dersi, Karma yöntem

Giriş

Müzik, bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etme şekli olduğu kadar toplumların hayat damarlarını besleyerek onların kültürlerini de oluşturur (Uçan, 1997). Eflatun müziği bir eğlence aracı olarak değil, eğitim aracı olarak değerlendirerek eğitimin en gerekli unsuru olarak görmüştür (Akkaş, 1993). Müzik, normal gelişim gösteren çocuklar için önemli olduğu kadar özel gereksinimli çocuklar için de önemlidir. Kınalı'ya (2003) göre müzik; çocuğun ruhsal yapısını sakinleştirebilir, yaşadığı korku, panik ve huzursuzluk yaratan duygu ve düşünceleri azaltabilir. Turan'a (2006) göre ise müzik özel gereksinimli çocukların ruhsal, fiziksel ve akademik olarak gelişmelerini sağlarken çocukların kendilerine güvenmelerini ve başarıyı tatmalarını sağlamaktadır.

[♦] Bu çalışmanın bir kısmı 21-24 Mart 2019 tarihleri arasında Afyonkarahisar'da düzenlenen Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu Yazarın Adresi: Şehit Ali Borinli Özel Eğitim Meslek Okulu, Serdivan, Sakarya
e-posta: evgincay35@gmail.com,

Güven'e (2011) göre özel gereksinimli çocuklar dünyaya gelirken farklı müzikal yeteneklere sahip olmakla birlikte bu tür çocuklar diğer normal gelişim gösteren çocuklar gibi topluma adapte olmada, üyesi olduğu toplumun bireyleriyle iletişim kurmada ve sürdürmede başarılı değillerdir. Müzik ile ilgili olan etkinlikler, özel gereksinimli bireylerin bu tür becerileri yerine getirmede yardımcı olmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2008). Bu bakımdan müzik eğitimi özel gereksinimli bireyler için önemli görülmektedir. Müzik eğitimi, temelde özel gereksinimli bireylere bir müziksel davranış kazandırmaya ve kazanılan bu davranışı sürdürmeye yardımcı olur. Müziksel davranış kazandırma yoluyla özel gereksinimli bireylerin çevresiyle olan iletişim ve etkileşimini arttırmayı hedefler (Uçan, 1997). Müzik eğitiminin özel eğitim alanındaki amacı ise özel gereksinimli bireylerin kendilerini ifade edebilmelerinin yanında çevresiyle olan ilişkilerinde onlara yardım etmektir (Turan, 2006). Ayrıca sanat ve müzik eğitimi, öz gereksinimli bireylere tutum ve davranış kazandırmada etkilidir (Güler, 2008). Müzik, özel eğitim alanında müziksel etkinliklerle birlikte bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır (Güven ve Tufan, 2010; Yıldırım ve Albuz, 2010) ve özel gereksinimli çocukların eğitiminde müziğin önemi gün geçtikçe artmaktadır (Uslu, 2007).

Bireysel ya da toplu bir biçimde yapılan ve müziksel etkinliklerden olan çalgı çalmak, bir şarkıya eşlik etmek ya da ritim tutmak müziksel yeteneği ne olursa olsun her çocuğun keyif aldığı etkinliklerdir (Eskioğlu, 2003). Özel gereksinimli çocukların yapmaktan keyif aldığı müziksel etkinliklerin önemine Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi'nde (MEGEP, 2008) değinilmiştir. Buna göre; müzik etkinlikleri ile meşgul olmak özel gereksinimli çocukların stres düzeylerini azaltır, onların güzel vakit geçirmelerini sağlayarak oluşabilecek olumsuz davranışların ortaya çıkmasını engeller. Öz saygılarının ve motivasyonlarının artmasına yardımcı olarak özel gereksinimli çocukların eğlenmesini, ruhen ve bedenen dinlenmelerini sağlar. Müzik etkinlikleri sayesinde özel gereksinimli çocukların dikkat becerileri, el kol koordinasyon becerileri, işitsel algıları ve dili kullanma becerileri artar. Ayrıca bu tür etkinlikler, özel gereksinimli çocukların sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Havlat, 2006; Stephenson, 2006). Bu yüzden müzik eğitimi derslerinde etkinlikler planlanırken bazı hedefler göz önünde bulundurulmalıdır. MEGEP'de (2008) bu hedeflere şöyle değinilmiştir;

- *Şarkı söyleme sırasında veya enstrüman kullanılan durumlarda göz kontağı kurabilme*
- *Enstrümanları kullanarak el – göz koordinasyonu sağlayabilme*
- *Aynı anda iki elin koordinasyonunu sağlayabilme*
- *Dikkatini müziğin ritmine yoğunlaştırabilme*
- *Şarkı dinleyebilme*
- *İsimlerin geçtiği şarkılar ile kendinin ve diğer kişilerin farkına varabilme*
- *Yardımlaşma ve paylaşmayı öğrenebilme*
- *Dili kullanma yeteneğini geliştirebilme*
- *Yeni sözcükler kazanabilme*

- *Sesini doğal bir şekilde kullanabilme*
- *Konuşmadaki ses iniş ve çıkışlarını doğru zamanda yapabilme*
- *Müzik eşliğinde vücudu koordineli bir şekilde kullanabilme ve hareket becerisi kazanabilme*
- *Müziğin ritmine uygun hareketler üretebilme*
- *Müzik sevgisini kazanabilme*

Özel gereksinimli çocukların müzikal yeteneklerinin ortaya çıkması için yukarıda bahsedilen hedefler müzik eğitimi dersinde çocukların ilgi, yetenek ve sınıf düzeyleri dikkate alınarak planlanmalıdır (MEGEP, 2008; Turan, 2006). Müzik eğitimi dersi, özel gereksinimli çocukların bireysel ya da grup olarak kendilerini ifade edebildikleri, etkileşimde bulunabildikleri bir derstir. Müzik eğitimi dersinin bu özelliği bu tür çocukların akranları içinde kendilerini kabul ettirmeleri ve sosyal becerilerinin geliştirmeleri bakımından etkili olabilmektedir (Güven ve Tufan, 2010).

Alan yazında müzik ve müzik eğitiminin özel eğitim alanında kullanılmasına yönelik yurt içinde yapılmış araştırmalara rastlanmaktadır (Artan, 2001; Kurt, 2006; Turan, 2006; Öner, 2006; Berrakçay, 2008; Çadır, 2008; Yılmaz, 2010; Çakır-Doğan, 2011; Önal ve Öztusun-Çaydere, 2011; Güven ve Çevik, 2011; Ceylan, 2012; Eren, 2012; Malkoç ve Ceylan, 2013; Pirgon ve Babacan, 2013; Eren, Deniz ve Düzkantar, 2013; Çay ve Özbey, 2016). Artan (2001), yaptığı çalışmada özel gereksinimli çocukların eğitiminde etkili bir teknik olan müziği; Turan (2006), özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerini; Öner (2006), çalışmasında öğrenme güçlüğü çeken çocukların müziğe karşı olan duyarlılıklarını; Berrakçay (2008), yaptığı çalışmasında otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal davranışların düzenlenmesinde ve ortaya çıkan olumsuz davranışların azaltılmasında müziğin etkisini; Çadır (2008), yaptığı çalışmada müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının zihinsel yetersizliğe sahip çocukların sosyal becerileri (başkasını oyuna çağırma, aldığı eşyayı geri verme, bir görevi yerine getirme) öğrenmede etkili olup olmadığını; Yılmaz (2010), otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerde müzik atölyesi çerçevesinde ortaya çıkan sözel olmayan iletişim işaretlerini; Çakır-Doğan (2011), Türkiye'deki ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel yetersizliğe sahip öğrenciler için müzik eğitiminin durumunu; Önal ve Öztusun-Çaydere (2011), otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda müzik eğitimi; Güven ve Çevik (2011), Müzik öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini; Ceylan (2012), müzik eğitiminin okul öncesi işitme engelli çocukların gelişim özelliklerine olan etkilerini; Eren (2012), müzik eğitiminde kaynaştırma uygulamalarını ve orff-schulwerk'in kullanımını; Malkoç ve Ceylan (2013), müzik eğitiminin okul öncesi işitme engelli çocukların gelişim özelliklerine olan etkilerini; Pirgon ve Babacan (2013), piyano eğitiminde görme engelli bir öğrencinin mevcut durumunu ortaya koymak ve görme engellilerin piyano eğitiminde karşılaştıkları güçlüklerle yönelik çözüm önerilerini; Eren, Deniz ve Düzkantar (2013), orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiğini; Çay ve Özbey (2016), zihinsel yetersizliği

olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiğini incelemiştir.

Yurt dışında müzik ve müzik eğitiminin özel eğitim alanında kullanıldığı çalışmalar (Savarimuthu ve Bunnell, 2002; Wigram ve Gold, 2005; Accordino, Comer ve Heller, 2006; Stephenson, 2006; Langan, 2009; Lawes, 2012; Warnock, 2012; Boso, D'Angelo ve Barale, 2013; Mateos-Moreno, Phil, Atencia-Doña ve Phil, 2013) incelendiğinde; Savarimuthu ve Bunnell (2002), öğrenme güçlüğü çeken hastalarda müziğin etkisini; Wigram ve Gold (2005), otistik spektrum bozukluğunun tedavi ve değerlendirmelerinde müzik terapisini; Accordino, Comer ve Heller (2006), potansiyel müzik araştırmalarını; Stephenson (2006), müzik terapistlerinin çalıştığı ağır yetersizlikleri olan öğrencilerle ve müzik terapinin görünen sonuçlarını; Langan (2009), özel eğitim için müzik terapi değerlendirme aracı; Lawes (2012), otizmde müzik terapinin kullanımını; Warnock (2012), çoklu öğrenme problemi, kompleks ihtiyaçları olan ve otizmlili çocukların müzik terapisi sırasında şarkıların sözleri olmadan sadece melodiler kullanarak eğitilebildiklerini; Boso, D'Angelo ve Barale (2013), otizm spektrum bozukluğunda müzik yeteneği ile nöropsikolojik ilişkiyi; Mateos-Moreno, Phil, Atencia-Doña ve Phil (2013), ağır otizm tanılı genç erişkinlerde dans/hareket ve müzik terapinin birleşik etkisini incelemiştir.

Alan yazın incelendiğinde; müziğin ve müzik terapisinin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere etkisini, müzik eğitiminin işitme engelli öğrenciler üzerindeki etkilerine ve müzik öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini inceleyen araştırmalara ulaşılmıştır. Bununla birlikte müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesine yönelik bir araştırmaya rastlanmadığından böyle bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesidir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın nicel ve nitel verileri doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere olan katkılarına yönelik özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri ne düzeydedir?
2. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin katkıları nelerdir?
3. Özel gereksinimli öğrencilerin akademik becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin öğrencilere katkılarına yönelik öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
4. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda davranış problemlerinin azaltılmasına yönelik öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
5. Öğrencilerin bir müzik aleti çalmasını öğrencilere olan katkılarına yönelik öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlendiği bu araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma, karma araştırma modellerinden sıralı açıklayıcı tasarım deseninde gerçekleştirilmiştir. Karma araştırma modeli, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmaya olanak veren bir model olarak tanımlanmaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Creswell ve Clark'a (2015) göre açıklayıcı sıralı tasarım deseni; nicel verilerin toplanıp analiz edildikten sonra araştırmanın nitel verilerinin toplanması olarak tanımlanmaktadır. Araştırmada nitel veriler, araştırmada elde edilen nicel verileri desteklemek amacıyla toplanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın nicel verilerinin toplandığı ilk aşamada kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu, İstanbul ve Sakarya illerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okullarında görev yapan, araştırmaya gönüllü olarak katılan toplam 80 öğretmen araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırmanın nicel verilerinin toplandığı katılımcılara ilişkin demografik bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Nicel Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	50	62,5
	Erkek	30	37,5
Yaş	25 yaş ve altı	35	43,7
	26-35 yaş arası	20	25
	36-45 yaş arası	12	15
	46 yaş ve üstü	13	16,2
Öğrenim Durumu	Lisans	73	91,2
	Doktora	2	2,5
	Yüksek lisans	5	6,2
	Diğer	-	-
Mezun Oldukları Bölüm	Sınıf öğretmenliği	15	18,7
	Özel eğitim	60	75
	Diğer	5	6,2
Öğrencilerdeki Yetersizlik Türü	Zihinsel yetersizlik	68	85
	Görme yetersizliği	3	3,7
	Otizm	5	6,2
	Bedensel yetersizlik	2	2,5

	İşitme yetersizliği	2	2,5
	Çoklu yetersizlik	-	-
Öğrencilerin Yaşı	0-6 yaş	15	18,7
	7-13 yaş	54	67,5
	14-18 yaş	9	11,2
	19 yaş ve üstü	2	2,5

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 50'si kadın, 30'u erkek olmak üzere toplam 80 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin yaş aralığı incelendiğinde 25 yaş ve altı 35, 26-35 yaş arası 20, 36-45 yaş arası 12, 46 yaş ve üstünde 13 öğretmen yer almaktadır. Katılımcıların 73'ü lisans, 2'si doktora ve 5'i yüksek lisans mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 15'i sınıf öğretmenliği, 60'ı özel eğitim ve 5'i diğer bölüm mezunudur. Öğretmenlerden 68'i zihin yetersizliği, beşi otizm, üçü görme yetersizliği, ikisi işitme yetersizliği olan öğrencilerle çalışmaktadır. Öğretmenlerden 15'i 0-6 yaş, 54'ü 7-13 yaş, dokuzu 14-18 yaş ve ikisi de 19 yaş ve üstü öğrencilerle çalışmaktadır.

Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı aşamada ise kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmış araştırmaya gönüllü katılmak isteyen öğretmenler araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırmanın bu bölümünde 30 özel eğitim öğretmeni gönüllü olarak araştırmanın nitel verilerinin toplandığı aşamaya katılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı ikinci aşamaya katılan katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Nitel Araştırmanın Katılımcılarına İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	22	73,3
	Erkek	8	26,6
Yaş	25 yaş ve altı	15	50
	26-35 yaş arası	7	23,3
	36-45 yaş arası	5	16,6
	46 yaş ve üstü	3	10
Öğrenim Durumu	Lisans	28	93,3
	Doktora	-	-
	Yüksek lisans	2	6,6
	Diğer	-	-
Mezun Oldukları Bölüm	Sınıf öğretmenliği	5	16,6
	Özel eğitim	25	83,3

	Diğer	-	
Öğrencilerdeki Yetersizlik Türü	Zihinsel yetersizlik	27	90
	Görme yetersizliği	1	3,3
	Otizm	1	3,3
	Bedensel yetersizlik	-	
	İşitme yetersizliği	1	3,3
	Çoklu yetersizlik	-	-
	Öğrencilerin Yaşı	0-6 yaş	2
7-13 yaş		25	83,3
14-18 yaş		3	10
19 yaş ve üstü		-	-

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya 22'si kadın, sekizi erkek olmak üzere toplam 30 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin yaş aralığı incelendiğinde 25 yaş ve altı 15, 26-35 yaş arası yedi, 36-45 yaş arası beş, 46 yaş ve üstünde üç öğretmen yer almaktadır. 28'i lisans ikisi yüksek lisans mezunudur. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 5'i sınıf öğretmeni, 25'i özel eğitim bölümü mezunudur. Öğretmenlerden 27'si zihin yetersizliği, biri otizm, biri görme yetersizliği, biri işitme yetersizliği olan öğrencilerle çalışmaktadır. Öğretmenlerden ikisi 0-6 yaş, 25'i 7-13 yaş, üçü 14-18 yaş arası öğrencilerle çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri kontrol listesi aracılığı ile toplanmıştır. Kontrol listesi için araştırmacı tarafından alan yazın taranarak madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzundan ilgili maddeler seçilerek özel eğitim alanında, müzik eğitimi alanında ve ölçme değerlendirme alanında ikişer uzmanın görüşüne sunulmuştur. Dönütler sonrasında kontrol listesinde bulunan maddelere son hali verilmiştir. Kontrol listesi, kişisel bilgilerin yer aldığı ve kontrol listesinde yer alan maddelerin olduğu bölüm olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Ayrıca kontrol listesi katılıyorum, kısmen katılıyorum ve katılmıyorum şeklinde üçlü likert olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı aşamada ise araştırmanın verileri görüşme yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere olan katkılarına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından alan yazın taranarak görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara özel eğitim ve müzik eğitimi alanında çalışan alan uzmanlarının görüşleri alınarak son hali verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel ve nitel verileri 2017-2018 eğitim öğretim yılında toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri kontrol listesi aracılığı ile özel eğitim öğretmenlerinden

toplanmıştır. Katılımcılardan kontrol listesinde yer alan maddelere kendilerine en uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Araştırmanın nitel verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmelere başlamadan önce görüşme formunda yer alan soruların anlaşılır olup olmadığı ve amaca hizmet edip etmediğini teyit etmek için bir özel eğitim öğretmeniyle pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan pilot görüşme neticesinde sorularda herhangi bir değişiklik yapılmamış ve diğer öğretmenlerle görüşmelere devam edilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların onayı ile ses kaydı alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 9 ile 17 dakika sürmüştür. Araştırmanın nitel verilerini toplamak için katılımcılara yöneltilen ve görüşme formunda yer alan sorular şu şekildedir.

1. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin katkıları nelerdir?
2. Özel gereksinimli öğrencilerin akademik becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin öğrencilere katkılarına yönelik neler söylemek istersiniz?
3. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda davranış problemlerinin azaltılmasına yönelik neler söylemek istersiniz?
4. Öğrencilerinizin bir müzik aleti çalmasını öğrencilere olan katkılarına yönelik neler söylersiniz?

Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel verilerini analiz etmeden önce katılımcıların kontrol listesindeki maddelere vermiş olduğu yanıtlar tek tek incelenerek kontrol edilmiştir. Kontrol listesinde yer alan “katılıyorum” için 3 puan, “kısmen katılıyorum” için 2 puan ve “katılmıyorum” için 1 puan verilmiştir. Araştırmanın nicel verileri SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan sorulara vermiş oldukları cevaplar yazılı hale getirilmiştir. Yapılan deşifre işleminin güvenilirliği dokümanların %30’unda yapılmış ve %98 olarak hesaplanmıştır. Nitel veriler, araştırmada yer alan sorular tema kabul edilerek betimsel analiz yöntemi ile söylenme sıklığı dikkate alınarak analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2008) göre betimsel analizde katılımcıların görüşlerini yansıtmak için alıntılara yer verilmektedir. Yapılan araştırmanın bu bölümünde de katılımcıların söyledikleri doğrudan alıntı ile verilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde özel eğitim öğretmenlerinin müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere olan katkısına yönelik görüşlerini belirlemek için kontrol listesinden ve görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın nicel verilerinden elde edilen bulgulara (A) ve nitel verilerinden elde edilen bulgulara (B) aşağıda sırasıyla yer verilmiştir.

(A) Araştırmanın Nicel Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri.

Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim öğretmenlerinin görüşleriyle belirlenmesine yönelik nicel bulgulara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Müzik Eğitimi Dersinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Katkısının Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleriyle Belirlenmesine Yönelik Nicel Bulgular

İfadeler	Katlıyorum		Kısmen katlıyorum		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
1. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde gerekli olduğunu düşünüyorum.	77	96,2	3	3,7	-	-
2. Müzik dinlemenin ve müzikle uğraşmanın özel gereksinimli çocukların kendini ifade etme yeteneklerini geliştirdiğini düşünüyorum.	68	85	9	11,2	3	3,7
3. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklara verilen akademik becerileri arttırdığını düşünüyorum.	72	90	2	2,5	6	7,5
4. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların iletişim becerilerinin artmasına katkı sağladığını düşünüyorum.	76	95	2	2,5	2	2,5
5. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların cesaretini ve kendine olan güvenini arttırdığını düşünüyorum.	55	68,7	20	25	5	6,2
6. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisi olduğunu düşünüyorum.	78	97,5	-	-	2	2,5
7. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda davranış problemlerinin azaltılmasında olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum.	66	82,5	5	6,2	9	11,2
8. Müzik eğitimi dersinin işbirlikçi öğrenmeye ve birlikte hareket etme becerisi kazandırmaya olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum.	73	91,2	4	5	3	3,7
9. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların bilişsel becerileri (anlama, kendini yönetme, karar verme vb) kazanmalarına katkı sağladığını düşünüyorum.	71	88,7	7	8,7	2	2,5
10. Müzik eğitimi dersinde müzik aleti çalmanın çocukların duyma, görme ve koordinasyon becerilerini arttırdığını düşünüyorum.	78	97,5	2	2,5	-	-
11. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda disiplin ve sabır seviyesinin gelişimini desteklediğini	48	60	12	15	20	25

düşünüyorum.							
12. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların konsantrasyon becerilerini olumlu yönde desteklediğini düşünüyorum.	73	91,2	7	8,7	-	-	
13. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların uyaranları kolaylıkla ayırt etmeye yardımcı olduğunu düşünüyorum.	69	86,2	10	12,5	1	1,2	
14. Müzik eğitimi dersinin parça içinde notaları takip etme ritmik sayma gibi matematiksel becerileri desteklediğini düşünüyorum.	79	98,7	1	1,2	-	-	
15. Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.	76	95	4	5	-	-	

Tablo 3 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %96,2'si kontrol listesinde yer alan “Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların eğitiminde gerekli olduğunu düşünüyorum” önermesine katıldığını ifade ederken, %3,7'si kısmen katıldığını ifade etmiştir. Katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Öğretmenlerin %85'i “Müzik dinlemenin ve müzikle uğraşmanın özel gereksinimli çocukların kendini ifade etme yeteneklerini geliştirdiğini düşünüyorum” önermesine katıldığını ifade ederken, %11,2'si kısmen katıldığını, %3,7'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

“Müzik dersinin özel gereksinimli çocuklara verilen akademik becerileri arttırdığını düşünüyorum” önermesine öğretmenlerin %90'ı katıldığını, %2,5'i kısmen katıldığını, %7,5'inin ise ilgili önermeye katılmadığını ifade etmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin %95'i “Müzik dersinin özel gereksinimli çocukların iletişim becerilerinin artmasına katkı sağladığını düşünüyorum” önermesine katıldığını, %2,5'i kısmen katıldığını, %7,5'inin ise katılmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin %68,7'si “Müzik dersinin özel gereksinimli çocukların cesaretini ve kendine olan güvenini arttırdığını düşünüyorum” önermesine katıldığını ifade ederken, %25'i kısmen katıldığını, %6,2'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %97,5'i “Müzik dersinin özel gereksinimli çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisi olduğunu düşünüyorum” önermesine katıldığını, %2,5'i katılmadığını ifade ederken, kısmen katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Öğretmenlerin %82,5'i “Müzik dersinin özel gereksinimli çocuklarda davranış problemlerinin azaltılmasında olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum” önermesine katıldığını, %6,2'si kısmen katıldığını, %11,2'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

“Müzik dersinin işbirlikçi öğrenmeye ve birlikte hareket etme becerisi kazandırmaya olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum” önermesine öğretmenlerin %91,2'si katıldığını, %5'i kısmen katıldığını, %3,7'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

“Müzik dersinin özel gereksinimli çocukların bilişsel becerileri (anlama, kendini yönetme, karar verme vb) kazanmalarına katkı sağladığını düşünüyorum” önermesine özel

eğitim öğretmenlerinin %88,7'si katıldığını, %8,7'si kısmen katıldığını, %2,5'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin %97,5'i "Müzik eğitimi dersinde müzik aleti çalmanın çocukların duyma, görme ve koordinasyon becerilerini arttırdığını düşünüyorum" önermesine katıldığını, %2,5'i kısmen katıldığını ifade ederken katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

"Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda disiplin ve sabır seviyesinin gelişimini desteklediğini düşünüyorum" önermesine özel eğitim öğretmenlerinin %60'ı katıldığını, %15'i kısmen katıldığını, %25'i ise katılmadığını ifade etmiştir.

Kontrol listesindeki önermeleri yanıtlayan özel eğitim öğretmenlerinin %91,2'si "Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların konsantrasyon becerilerini olumlu yönde desteklediğini düşünüyorum" önermesine katıldığını, %8,7'si ise kısmen katıldığını ifade etmiştir. Katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

"Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların uyarınları kolaylıkla ayırt etmeye yardımcı olduğunu düşünüyorum" önermesine özel eğitim öğretmenlerinin %86,2'si katıldığını, %12,5'i kısmen katıldığı ifade ederken %1,2'si ise katılmadığını ifade etmiştir.

"Müzik eğitimi dersinin parça içinde notaları takip etme ritmik sayma gibi matematiksel becerileri desteklediğini düşünüyorum" önermesine özel eğitim öğretmenlerinin %98,7'si katıldığını, %1,2'si kısmen katıldığı ifade ederken, katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

"Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum" önermesine özel eğitim öğretmenlerinin %95'i katıldığını, %5'i kısmen katıldığı ifade ederken, katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

Sonuç olarak araştırmanın nicel bulguları incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin ortalama %88,2'si kontrol listesindeki önermelere katıldığını, ortalama %7,3'ü kısmen katıldığını, ortalama %4,4'ü ise katılmadığını belirtmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak özel eğitim öğretmenlerinin büyük çoğunluğu müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısı olduğuna yönelik olumlu görüş bildirmişlerdir.

(B) Araştırmanın Nitel Verilerinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısına ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek için yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Katılımcılara kod adı verilmiş söyledikleri doğrudan alıntı ile aktarılmıştır.

Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerileri (iletişim, dil vb) kazanmalarında müzik eğitimi dersinin katkılarına yönelik özel eğitim öğretmenlerinin ifadelerini kapsayan bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Müzik Eğitimi Dersinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyal Becerilerine Katkısı

Cevaplar	f
Şarkı söylerken öğretmeniyle etkileşimde bulunuyor	18
Müzik dersi öğrencilere akranlarıyla iletişim kurmasını sağlıyor	17
Birlikte hareket edip birlikte şarkıya katılmayı öğreniyorlar	16
Kendilerini daha iyi ifade edebiliyorlar	15
Akranlarıyla daha çok etkileşimde bulunuyorlar	10
Sesleri daha kolay taklit edebiliyorlar	9

Tablo 4 incelendiğinde özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli öğrencilerin şarkı söylerken öğretmeniyle etkileşimde bulunduğu, müzik dersinin öğrencilere akranlarıyla iletişim kurmada katkı sağladığı, öğrencilerin birlikte hareket edip birlikte şarkıya katılmayı öğrendikleri, öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade ettikleri, akranlarıyla daha çok etkileşimde buldukları ve sesleri daha kolay taklit edebildiklerine ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Ö8. *“birlikte şarkı söylemeyi çok seviyorlar, bu da birlikte hareket etmeyi öğretiyor onlara”*

Ö12. *“çevredeki sesleri daha kolay ayırt edebiliyorlar”*

Ö16. *“öğrenciler akranlarıyla daha kolay iletişim kuruyor, kendilerine olan güvenleri bi kat daha artıyo”*

Ö22. *“birlikte şarkı söylerken gözlerini gözlerimden ayırmıyor, benimle etkileşimde bulunuyo”*

Özel gereksinimli öğrencilerin akademik becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin öğrencilere katkılarına yönelik özel eğitim öğretmenlerinin ifadelerini kapsayan bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Müzik Eğitimi Dersinin Özel Gereksinimli Öğrencilerin Akademik Becerilerine Katkısı

Cevaplar	f
Şarkılarla daha kolay ritmik sayma yapabiliyorlar	18
Müzik dersinin akademik becerilere katkısı olduğunu düşünüyorum	17
Öğrenmeyi kolaylaştırıyor	10
Okuma hızını olumlu etkiliyor	9
Verilen yönergeleri daha rahat takip edebiliyorlar	8

Tablo 5 incelendiğinde; özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin akademik becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin öğrencilere katkılarına yönelik şarkılarla daha kolay ritmik sayma yapabildikleri, müzik eğitimi dersinin akademik becerilere katkısı olduğu,

öğrenmeyi kolaylaştırdığı, okuma hızını olumlu etkilediği ve verilen yönergeleri daha rahat takip edebildiklerine ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Ö25. *“şarkıların bir ritmiği olduğu için ritmik saymaları daha kolay ve daha rahat yapabiliyorlar. Tempo şeklinde ritmik sayabiliyorlar”*

Ö22. *“müzik dersinin öğrencilerin akademik derslerine katkılarının fazla olduğunu düşünüyorum”*

Ö12. *“öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum”*

Ö18. *Motivasyon seviyeleri üst seviyelere yükseliyor böylelikle verilen yönergeleri daha rahat ve daha kolay takip edebiliyorlar”*

Ö27. *“kendilerini rahat ifade ettikleri için bu da hem öğrenmelerini hem de komutları yerine getiriyorlar”*

Müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli çocuklarda davranış problemlerinin azaltılmasına yönelik özel eğitim öğretmenlerinin ifadelerini kapsayan bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Müzik Eğitimi Dersinin Özel Gereksinimli Öğrencilerde Davranış Problemlerinin Azaltılmasına Yönelik Katkıları

Cevaplar	f
Müziğin çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisi var	18
Şarkı söylerken daha az problem davranış sergiliyorlar	16
Katkısı olduğunu düşünüyorum	15
Müzik dersinde daha az problem davranış sergiliyorlar	10

Tablo 6 incelendiğinde özel eğitim öğretmenleri, müziğin çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisinin olduğu, şarkı söylerken daha az problem davranış sergiledikleri, müziğin davranış problemlerini azaltmada katkısı olduğu ve müzik dersinde daha az problem davranış sergilendiğini ifade etmişlerdir.

Ö1. *“öğrenciler adeta müzik dinlerken kendilerinden geçiyorlar, sakinleşiyorlar. Bu yüzden müzik dersinde söylenen şarkıların çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisi olduğunu düşünüyorum”*

Ö6. *“derste daha az problem davranış sergilendiğini görüyorum. Bu da yapılan dersin niteliğini olumlu yönde etkiliyor”*

Ö9. *“bizim çocuklarımız üzerinde müziğin kesinlikle rahatlatıcı bir etkisi olduğunu düşünüyorum”*

Ö11. *“müzik dersine gidince hepsi bir başka oluyor. Sakinleşiyorlar ve böylelikle problem davranış da ortaya çıkmıyo”*

Öğrencilerin bir müzik aleti çalmasını öğrencilere olan katkılarına yönelik özel eğitim öğretmenlerinin ifadelerini kapsayan bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Bir Müzik Aleti Çalmasının Öğrencilere Olan Katkıları

Cevaplar	f
Ritim duygularının gelişmesinde faydalı	16
Notaları tanımaları için faydalı	15
Duyuma becerilerini arttırıyor	11
Koordinasyon becerilerinin gelişmesini sağlıyor	10
Sesleri tanımada yardım ediyor	8

Tablo 7 incelendiğinde özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin bir müzik aleti çalmasının ritim duygularını geliştirdiği, notaları keşfetme ve tanımada faydalı olduğu, duyma becerilerine katkı sağladığı, el kol koordinasyon becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı ve sesleri tanımada ve ayırt etmede fayda sağladığını ifade etmişlerdir.

Ö17. “müzik alet çalmaları onların ritim duygularını geliştirir, sesleri kolayca ayırt etmelerine yardım eder ve de zamanlarını kaliteli geçirmelerini sağlar”

Ö13. “notaların nerede nasıl kullanılması gerektiğini öğrenirler, basit düzeyde nota okumayı öğrenirler”

Ö18. “seslere karşı daha duyarlı olurlar ve sesleri tanımış olurlar”

Ö3. “el kol koordinasyon becerilerinin artmasına katkı sağlar”

Ö9. Serbest zamanlarını kaliteli ve verimli geçirmelerine yardım eder”

Araştırmanın nitel bulguları neticesinde özel eğitim öğretmenleri, özel gereksinimli öğrencilerin şarkı söylerken öğretmeniyle etkileşimde bulunduğu, müzik dersinin öğrencilere akranlarıyla iletişim kurmada katkı sağladığına, öğrencilerin birlikte hareket edip birlikte şarkıya katılmayı öğrendiklerine, öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade ettiklerine, akranlarıyla daha çok etkileşimde bulduklarına ve sesleri daha kolay taklit edebildiklerine ilişkin görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin akademik becerileri kazanmalarında müzik eğitimi dersinin öğrencilere katkılarına yönelik öğretmenler; öğrencilerin şarkılarla daha kolay ritmik sayma yapabildiklerini, müzik eğitimi dersinin akademik becerilere katkısı olduğunu, öğrenmeyi kolaylaştırdığını, okuma hızını olumlu etkilediğini ve verilen yönergeleri daha rahat takip edebildiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, müziğin çocuklar üzerinde rahatlatıcı bir etkisinin olduğu, şarkı söylerken daha az problem davranış sergiledikleri, müziğin davranış problemlerini azaltmada katkısı olduğu ve müzik dersinde daha az problem davranış sergilendiğini ifade etmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri, öğrencilerin bir müzik aleti çalmasının ritim duygularını geliştirdiği, notaları keşfetme ve tanımada faydalı olduğu, duyma becerilerine katkı sağladığı, el kol koordinasyon becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı ve sesleri tanımada ve ayırt etmede fayda sağladığına ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Yapılan araştırmanın nicel ve nitel bulguları incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere olumlu katkısının

olduğuna ilişkin görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel bulgularının nicel bulguları desteklediği görülmektedir.

Tartışma

Yapılan araştırmada mzık eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısının özel eğitim ğretmenlerinin görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın nicel verileri incelendiğinde özel gereksinimli öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenleri mzık eğitimi dersinin öğrencilerin eğitiminin önemli bir parçası olduğuna ilişkin görüş bildirmişlerdir. Müziğin, hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu ve özel gereksinimli bireylerin yaşamın her alanında var olduğu dolayısıyla öğrencilerin eğitiminde önemli bir yer kapladığı söylenebilir. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen sonuçların özel gereksinimli çocukların eğitiminde etkili bir teknik olan müziğin neimine değinen Artan'ın (2001) yürütmüş olduğu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Kontrol listesinde yer alan ‘‘Mzık dinlemenin ve müzikle uğraşmanın özel gereksinimli çocukların kendini ifade etme yeteneklerini geliştirdiğini düşünüyorum’’ ifadesine özel eğitim ğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (%85) katıldığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar mzık eğitiminin okul öncesi işitme engelli çocukların gelişim özelliklerine olan etkilerini inceleyen Ceylan (2012) ve mzık eğitiminin okul öncesi işitme engelli çocukların gelişim özelliklerine olan etkilerini inceleyen Malkoç ve Ceylan'ın (2013) yürüttükleri çalışmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın nicel verilerinin elde edildiği birinci aşamada mzık eğitimi dersinin, özel gereksinimli çocukların akademik becerilerini arttırdığını ifade eden özel eğitim öğretmenleriyle, araştırmanın nitel verilerinin elde edildiği ikinci aşamada görüş bildiren öğretmenlerin ifadeleriyle paralellik göstermiştir. Dolayısıyla mzık eğitimi dersi diğer akademik dersleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Özel eğitim ğretmenlerinin %95'i, mzık eğitimi dersinin özel gereksinimli çocukların iletişim becerilerinin artmasına katkı sağladığına yönelik olumlu görüş bildirmişlerdir. Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı aşamada öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde de aynı görüşler belirlenmiştir. Müziğin zel gereksinimli öğrenciler arasında iletişim becerilerini geliştirdiği dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla daha rahat etkileşimde buldukları söylenebilir. Mzık eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli rol oynadığı ve olumlu katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Araştırmanın bu bulgusu, Stephenson'un (2006) yaptığı araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Toksoy ve Başar (2016) yaptıkları bir çalışmada orta ve ağır düzeydeki zihin yetersizliği olan öğrencilerin mzık eğitimi dersindeki ritim uygulamaları için örnek bir model nerisi sunmayı hedeflemişlerdir. Araştırma sonunda zihin yetersizliği olan çocuklarda ritim uygulamalarının çocukların duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişiminde oldukça önemli katkılar sağladığı bulgulanmıştır. Ayrıca zel gereksinimli öğrencilerin yetersizlik türüne takılmadan yapabildiklerine odaklanan çalışmaların yapılması da önemli görülmektedir. Yapılan çalışmada da özel eğitim öğretmenleri mzık eğitimi dersinin ve müziğin özel gereksinimli öğrencilere bilişsel becerileri kazandırdığı, kendilerini rahatlıkla

ifade edebildikleri, öğrencilerin konsantrasyon becerilerini olumlu etkilediğine ilişkin olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bu açıdan incelendiğinde Toksoy ve Başar'ın (2016) yaptıkları çalışmanın bulguları, bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Yükselsin ve Berrakçay (2010), etkileşimli ritim tekrarı alıştırmaları modelinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklardaki problem davranışları azaltmadaki etkisini inceleyen deneysel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonunda etkileşimli ritim tekrarı alıştırmaları modelinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasında etkili olduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda müzik eğitimi dersinde özel gereksinimli öğrencilerin müzikle uğraşmaları, herhangi bir müzik aletiyle ilgilenmeleri ve sınıf içerisinde ritim duygularını ön plana çıkararak etkinliklerin düzenlenmesi çocukların problem davranışlarını ortadan kaldırdığı ya da en aza indirdiği söylenebilir. Yapılan araştırmada özel eğitim öğretmenleri, müzik eğitimi dersinin ve ders kapsamında yapılan etkinliklerin özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarını azaltmada katkısı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırmanın nitel verilerinin toplandığı aşamada da görüşler bu bulguları destekler niteliktedir. Dolayısıyla yapılan etkinliklerin problem davranışları azaltmadaki etkisi göz önüne alındığında Yükselsin ve Berrakçay'ın (2010) yürüttükleri çalışmanın bulgularıyla bu araştırmanın bulguları paralellik göstermektedir.

Araştırmanın tartışılmaya değer konularından biri de sınırlılıklardır. Araştırma, çalışmaya katılan katılımcılarla, nicel verilerin toplandığı kontrol listesinde yer alan önermelerle, nitel verilerin toplanması için hazırlanan görüşme sorularıyla sınırlıdır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonunda özel eğitim öğretmenleri, müzik eğitimi dersinin özel gereksinimli öğrencilere katkısına ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel verilerinden elde edilen bulgular, nicel verilerinden elde edilen bulguları desteklemektedir. Araştırma bulguları Türkiye evrenine genellenememekle birlikte araştırma bulguları ışığında aşağıdaki önerilerde bulunabilir.

- Daha çok katılımcıyla benzer çalışmalar yürütülebilir.
- Müziğin etkilerine yönelik özel gereksinimli öğrencilerle deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Özel gereksinimli bireylere yönelik müzik aletleri ve etkinlikleri düzenlenebilir.
- Özel gereksinimli bireylerin butün etkinliklere katılımı desteklenerek bireyler cesaretlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Akkaş, S. (1993). *Okulöncesi eğitimde müzik*, Ankara, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi.

Accordino, R., Comer, R. & Heller B.W. (2006). Potansiyel müzik araştırmaları: otizmlili bireylerle müzik terapi üzerine kritik bir inceleme. *Research in Autism Spectrum Disorders, 1*, 101–115.

- Artan, İ. (2001). Engelli çocukların eğitiminde önemli bir teknik: müzik. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 43-55
- Berrakçay, O. (2008). *Müziğin bir yaygın gelişimsel bozukluk tipi olan otizmde ortaya çıkan problemleri davranışları üzerinde etkisi, Ritim Uygulaması Çerçevesinde 4 Örnek Olay*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Boso, M., D'Angelo, E. & Barale, F. (2013). Otizm spektrum bozukluğunda müzik yeteneği ile nöropsikolojik ilişki. *Music and Medicine*, 5(4) 223-227.
- Ceylan, F. (2012). *Okul öncesi dönem işitme engellilerde müzik eğitimi ile çocukların gelişim özellikleri üzerine terapötik bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2015). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi* (Aydın, E., Bukova Güzel, E., Bursal, M., Çorlu, S., Dede, Y., Delice, A., Demir, S. B., Güngör, F., Köksal, M. S., Kula, S., Peker ve M., Yaman, S. Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çadır, D. (2008). *Zihinsel engelli öğrenciler için müzik terapi yöntemine göre hazırlanan sosyal beceri öğretim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çakır Doğan, C. (2011). *Türkiye'deki ilköğretim düzeyindeki eğitilebilir zihinsel engelliler için müzik eğitiminin durumu ve öğretim programı model önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Çay, E & Özbey, F. (2016, Mayıs). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere gitarla ritim atma becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. *VII. Hisarlı Ahmet Sempozyumunda sunulmuş bildiri*, Kütahya, Türkiye.
- Eskioğlu, I. (2003, Ekim). Müzik eğitiminin çocuk gelişimi üzerindeki etkileri. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, İnönü Üniversitesi, Malatya Bildiriler, s.116-123.
- Eren, B. (2012). Müzik eğitiminde kaynaştırma uygulamaları ve orff-schulwerk. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 14-25.
- Eren, B., Deniz, J., & Düzkantar, A. (2013). Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri içinde ipucunun giderek azaltılması yöntemi ile yapılan gömülü öğretimin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiği. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(3), 1863-1887. doi: 10.12738/estp.2013.3.1499
- Uçan, A. (1997). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

- Güven, E. (2011). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda işbirlikli öğrenmenin müzik öğretimi üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, E., & Tufan, E. (2010). Kaynaştırma sınıflarında işbirlikçi öğrenme yöntemi ile müzik dersleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 557-573
- Güven, E., & Çevik, D. E. (2011). Müzik Öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışma (Balıkesir Üniversitesi Örneği). <http://iconte.org/FileUpload/ks59689/File/017..pdf>
- Johnson, R. B. & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Lawes, M. (2012). Sonuçlar üzerinde raporlar: Uyarlanan “ AQR enstrüman” otizmde müzik terapi kullanımını değerlendirme. *Music Therapy & Special Music Education*.4 (2).
- Langan, D. (2009). A music therapy assessment tool for special education: Incorporating education outcomes. *The Australian Journal of Music Therapy*, 20, 78-98.
- MEB (2008). *İlköğretim kurumları müzik dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Pirgon, Y., & Babacan, E. (2013). Görme engelli öğrencilerin piyano eğitimi üzerine durum çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 191-206.
- Turan, D. (2006). *Özel eğitimde müzikten yararlanmada karşılaşılan sorunlarla ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, P. & Albuz, A. (2010). Zihinsel engelli çocuklara kavram öğretiminde müziğin kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *E- Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 233-244.
- Güven, E. ve Tufan, E. (2010). Kaynaştırma sınıflarında işbirlikli öğrenme yöntemi ile müzik dersleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 557-57.
- Güler, N. (2008). *Müzikle çocuk eğitimi*. İstanbul: Hepsi çocuk Yayınları.
- MEGEP, *Serbest zaman etkinlikleri* (2008). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Havlat, J. J. (2006). *The effects of music therapy on the interaction of verbal and nonverbal skills of students with moderate to severe autism*. Master of Arts in Special Education. California State University, San Marcos.
- Stephenson, J. (2006). Music therapy and the education of students with severe disabilities. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 41(3), 290–299.
- Malkoç T. & Ceylan F. (2013). Okul öncesi dönem işitme engellilerde müzik eğitimi ile çocukların gelişim özellikleri üzerine terapötik bir çalışma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 117-126.

- Mateos-Moreno, D. D.Phil. & Atencia-Doña L. (2013). Şiddetli otizm tanılı genç erişkinlerde dans/hareket ve müzik terapinin birleşik etkisi. *The Arts in Psychotherapy*, 40, 465–472
- Stephenson, J. (2006). Müzik terapi ve ağır yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 41(3), 290–299.
- Kınalı, G. (2003). *Zihin engellilerde beden resim müzik eğitimi*, Farklı gelişen çocuklar, (Ed. A. Kulaksızoğlu). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Savarimuthu, D. & Bunnell, T. (2002). Öğrenme güçlüğü çeken hastalarda müziğin etkisi: Bir literatür araştırması. *Complementary Therapies in Nursing & Midwifery*8. (23.11.2013).
- Kurt, G. (2006). *Zihinsel engelli çocuklarda, müzik dinlemenin öğrenme üzerindeki etkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji, İnsan Bilimleri ve Felsefe, İstanbul.
- Öner, K. A. (2006). *Müziğin öğrenme güçlüğü çeken çocukların duyarlılıklarına etkisi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- Önal, O. & Çaydere, Ö. Ö. (2011). Otistik çocuklarda müzik eğitimi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2). 225-235.
- Toksoy, A. C.,& Başar, Ş. (2017). 6-12 yaş orta-ağır zihinsel yetersizliği olan çocuklar için ritim uygulamaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 384-399.
- Uslu, M. (2007). Çocuklarda ve gençlerde müzik eğitiminin önemi üzerine bir değerlendirme. *Müzik ve Bilim Dergisi*, 7, 811-826.
- Yılmaz, E. (2010). *Otistik çocuklarda müzik atölyesi çerçevesinde ortaya çıkan sözsüz iletişim işaretlerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Wigram, T. & Gold, C. (2005). Otistik spektrum bozukluğunun tedavi ve değerlendirmelerinde müzik terapi: Klinik uygulaması ve araştırma sonuçları. *Child: Care, Health and Development*, 32(5), 535–542.
- Warnock, T. (2012). Ses ilişkileri: ses çalışmaları müzik terapide ,şiddetli öğrenme güçlüğü olan ve otizmlili bir genç bir kıza nasıl yardım etti. *Music Therapy & Special Music Education*, 4 (2).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yükselsin Y, İ. & Berrakçay, O. (2010). Bir müziksel terapi modeli olarak etkileşimli ritim tekrarı alıştırmalarının otistik spektrum bozuklukları olan çocuklardaki problem davranışların azaltılmasındaki etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* [The Journal of International Social Research], 3(10), 661-673.